

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av rättshjälpslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att rättshjälpslagen skall ändras. Genom den föreslagna lagändringen genomförs Europeiska unionens direktiv om rättshjälp i gränsöverskridande tvistemål med vår nationella lagstiftning.

Den finska rättshjälpslagen har större räckvidd än direktivet och den garanterar i många avseenden en mer omfattande rättshjälp än vad som förutsätts i direktivet. Enligt direktivet får medlemsstaterna tillämpa bestämmelser som för rättshjälpssökande är mer förmånliga än bestämmelserna i direktivet. Rättshjälpslagen uppfyller redan i sin nuvarande form största delen av direktivets krav.

Efter de ändringar som härrör från direktivet kommer lagen att definiera kretsen av personer som har rätt till rättshjälp så att de som har sitt hemvist eller är bosatta inom unionen kan erhålla rättshjälp i tvister som behandlas i Finland. Denna förmån skall också gälla dem som bor i andra stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Lagens materiella räckvidd blir oförändrad.

Den föreslagna lagen ger en rättshjälpssökande samma möjlighet som direktivet att visa att han eller hon trots sina disponibla medel behöver rättshjälp till följd av skillnaderna i levnadskostnader mellan Finland och den stat som han eller hon är bosatt i.

Det föreslås också att rättshjälpen skall fortsätta i större utsträckning än för närvarande vid verkställighet av domar som meddelats till rättshjälpsmottagarens fördel. Rättshjälpen skall befria mottagaren från utsökningssavgift också i sådana fall där utsökning söks på nytt efter ett tidigare resultatlöst försök. Rättshjälp som beviljats i en annan medlemsstat eller i stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet kommer att innebära samma avgiftsbefrielse då en dom som meddelats i den staten verkställs i Finland.

Direktivet skall sättas i kraft nationellt senast den 30 november 2004. Därför föreslås det att lagen skall träda i kraft senast vid denna tidpunkt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Inledning	3
2. Rättshjälpdirektivet.....	3
2.1. Syfte	3
2.2. Bestämmelserna i direktivet och lagstiftningen i Finland	4
2.2.1. Räckvidd	4
2.2.2. Rätt till rättshjälp.....	4
2.2.3. Villkor för rättshjälpn och dess omfattning.....	5
2.2.4. Förfarandet.....	10
2.2.5. Slutbestämmelser	13
3. Målsättning och de viktigaste förslagen	13
4. Propositionens konsekvenser.....	14
4.1. Ekonomiska konsekvenser	14
4.2. Konsekvenser för myndigheterna.....	14
4.3. Samhälleliga konsekvenser	14
5. Beredningen av propositionen.....	15
DETALJMOTIVERING	16
1. Lagförslag	16
1.1. Lag om ändring av rättshjäpplagen.....	16
2. Närmare bestämmelser	19
3. Ikraftträdande	19
LAGFÖRSLAG.....	20
om ändring av rättshjäpplagen	20
BILAGA	22
PARALLELLTEXT	22
om ändring av rättshjäpplagen	22

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Avsikten med propositionen är att rådets direktiv 2003/8/EG av den 27 januari 2003 om förbättring av möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister genom fastställande av gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister (EGT L 26, 31.1.2003, s. 41, i det följande *direktivet*) skall införlivas med den nationella lagstiftningen.

Europeiska rådet i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 uppmanade rådet att upprätta miniminormer för att säkerställa en tillräckligt hög nivå på rättshjälp i gränsöverskridande fall i hela unionen. I enlighet med detta syftar direktivet till att i gränsöverskridande tvister främja användningen av rättshjälp till personer som saknar tillräckliga medel, om denna hjälp är nödvändig för att ge dem faktisk möjlighet att få sin sak prövad inför domstol.

Direktivet tillämpas i gränsöverskridande tvister på privaträttens område (civila och handelsrättsliga frågor).

Direktivet innebär en minimiharmonisering så att medlemsstaterna kan tillämpa system som är förmånligare för dem som söker och får rättshjälp.

I Finland regleras beviljandet av rättshjälp i rättshjälpslagen (257/2002). Den nuvarande lagen uppfyller så gott som alla direktivets krav och i flera avseenden ger den rätt till bättre rättshjälp än direktivet. Rättshjälp enligt rättshjälpslagen gäller samtliga rättsliga angelägenheter. Hjälp i angelägenheter utanför rättegång och för åtgärder som föregår rättegång lämnas också i större omfattning än vad direktivet förpliktar till.

I denna proposition behandlas de relativt små ändringsförslag angående rättshjälpslagen som direktivet föranleder.

2. Rättshjälpdirektivet

2.1. Syfte

Enligt artikel 1.1. i direktivet syftar direktivet till att förbättra möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister genom att fastställa gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister.

I direktivets ingress påpekas det att Europeiska unionen har som mål att upprätthålla och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, där den fria rörligheten för personer garanteras. För att successivt kunna upprätta ett sådant område kommer gemenskapen att anta bl.a. de åtgärder rörande civilrättsligt samarbete som har gränsöverskridande följder och är nödvändiga för att den inre marknaden skall fungera väl. I enlighet med artikel 65 c i grundfördraget skall sådana åtgärder omfatta undanröjande av sådant som hindrar civilrättsliga förfaranden från att fungera väl, om nödvändigt genom att främja förenligheten mellan civilprocessrättsliga regler som är tillämpliga i medlemsstaterna.

Varken skillnaderna i medlemsstaternas rättssystem eller de kostnader som hänger samman med en tvists gränsöverskridande karaktär bör utgöra ett hinder för möjligheten till rättslig prövning. Rättshjälp bör omfatta juridisk rådgivning i syfte att nå en uppgörelse innan rättsliga förfaranden inleds, juridiskt bistånd för att driva ett mål vid en domstol och företrädas vid domstol samt bidrag till eller befrielse från rättegångskostnaderna.

Alla unionsmedborgare skall ha möjlighet att erhålla rättshjälp i gränsöverskridande tvister om de uppfyller villkoren i direktivet. Detta gäller även medborgare i tredjeland vilka vistas lagligen i en medlemsstat.

Det är lämpligt att rättshjälp beviljas eller vägras av den myndighet i den medlemsstat

där domstolen är belägen eller där en dom skall verkställas. Härvid tillämpas den nationella lagstiftningen och principerna i direktivet.

Det straffrättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna bör organiseras så att informationen till allmänhet och jurister främjas och översändandet av ansökningar om rättshjälp från en medlemsstat till en annan förenklas och påskyndas.

2.2. Bestämmelserna i direktivet och lagstiftningen i Finland

2.2.1. Räckvidd

Direktivet. Enligt artikel 1 skall direktivet tillämpas i gränsöverskridande tvister på privaträttens område, oavsett domstolens karaktär. Det omfattar inte skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor. Direktivet tillämpas inte i förhållande till Danmark.

Enligt artikel 2 avses med "gränsöverskridande tvist" en tvist där den part som ansöker om rättshjälp har sitt hemvist eller är bosatt (i direktivet "har sin vanliga vistelseort") i en annan medlemsstat än i den medlemsstat där domstolen är belägen eller där avgörandet skall verkställas. I vilken medlemsstat en part har sitt hemvist skall avgöras i enlighet med artikel 59 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (i det följande *Bryssel I-förordningen*). Den relevanta tidpunkten för att avgöra om det föreligger en gränsöverskridande tvist är när ansökan lämnas in i enlighet med direktivet.

Lagstiftningen i Finland. Enligt 1 § i rättshjälpslagen beviljas rättshjälp till den som behöver sakkunnig hjälp i en rättslig angelägenhet. Rättshjälpen omfattar juridisk rådgivning och behövliga åtgärder samt biträdande i domstol och hos andra myndigheter.

Enligt 2 § beviljas rättshjälp personer med hemkommun i Finland samt personer som är medborgare i en stat inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som arbetar eller söker arbete i Finland i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapens område och avta-

let om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Rättshjälp beviljas dessutom om saken behandlas i en finsk domstol eller om det finns särskilda skäl att bevilja rättshjälp. Juridisk rådgivning som hör till rättshjälpen under de förutsättningar som bestäms i Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om internationell rättshjälp (FördrS 47/1988) lämnas alltid.

Genomförandet. Bestämmelserna om vem som har rätt till rättshjälp i Finland, vilka ingår i 2 § i rättshjälpslagen, måste ändras till följd av bestämmelserna i artikel 2 i direktivet så att de motsvarar direktivets krav.

De nuvarande bestämmelserna om rättshjälpens fysiska räckvidd i 1 § täcker den räckvidd som anges i direktivet.

2.2.2. Rätt till rättshjälp

Direktivet. Enligt artikel 3 skall fysiska personer som är inblandade i en tvist som omfattas av direktivet ha rätt till tillräcklig rättshjälp för att säkerställa att de får faktisk möjlighet till rättslig prövning i enlighet med villkoren i direktivet. Rättshjälpen skall anses vara tillräcklig när den garanterar

– juridisk rådgivning i avsikt att nå en uppgörelse innan ett rättsligt förfarande inleds, och

– rättshjälp och representation vid domstol samt befrielse från eller bidrag till rättegångskostnaderna för rättshjälpsmottagare.

I de medlemsstater där den förlorande parten är skyldig att betala motpartens kostnader, skall rättshjälpen, om rättshjälpsmottagaren förlorar målet, omfatta motpartens kostnader, under förutsättning att dessa kostnader skulle ha täckts av rättshjälpen om rättshjälpsmottagaren hade haft sitt hemvist eller varit bosatt i den medlemsstat där domstolen är belägen.

Medlemsstaterna behöver inte tillhandahålla rättshjälp eller representation vid domstol i förfaranden som är speciellt anpassade för att parterna själva skall kunna föra sin talan, utom när domstolen eller någon annan behörig myndighet beslutar annorlunda i syfte att sörja för parternas likställdhet eller med hänsyn till fallets komplexitet.

Medlemsstaterna får begära att rättshjälpsmottagarna skall bidra till kostnaderna för

förfarandet i rimlig omfattning med beaktande av villkoren i artikel 5.

Medlemsstaterna får föreskriva att den behöriga myndigheten får besluta att rättshjälpsmottagarna skall vara skyldiga att återbetala kostnaderna för rättshjälpen helt eller delvis, om deras ekonomiska situation har förbättrats betydligt eller om beslutet om att bevilja rättshjälp har fattats på grundval av oriktiga uppgifter från rättshjälpsmottagaren.

Enligt artikel 4 skall medlemsstaterna utan diskriminering bevilja rättshjälp till unionsmedborgare och till medborgare i tredjeländ vilka vistas lagligen i en medlemsstat.

Lagstiftningen i Finland. Enligt 1 § 1 mom. i rättshjälpslagen beviljas rättshjälp med statlig finansiering till den som behöver sakkunnig hjälp i en rättslig angelägenhet och som på grund av sin ekonomiska ställning inte själv kan betala utgifterna för att sköta saken.

Enligt 2 § 3 mom. i rättshjälpslagen beviljas endast fysiska personer rättshjälp och inte vare sig bolag eller sammanslutningar. Denna begränsning motsvarar tillämpningsområdet enligt artikel 3.1.

Enligt 1 § 2 mom. omfattar rättshjälpen juridisk rådgivning och behövliga åtgärder samt biträdande i domstol och hos andra myndigheter och medför befrielse från vissa kostnader i samband med behandlingen av ett ärende. Bestämmelsen gäller de åtgärder och kostnader som avses i artikel 3.2 första stycket.

I 6 § 2 mom. i rättshjälpslagen begränsas åtnjutandet av rättshjälp i vissa angelägenheter. I angelägenheter som hör till direktivets tillämpningsområde förordnas i regel inte något biträde i ansökningsärenden som behandlas i allmän domstol (punkt 1). Av särskilt vägande skäl kan biträde dock förordnas också i dessa fall. Punkt 1 gäller sådana undantag från rätten till biträde som är tillåtna enligt artikel 3.3.

Enligt artikel 3.2 andra stycket omfattar rättshjälpen också ersättningen för motpartens rättegångskostnader om sådan ersättning skall betalas enligt rättshjälpslagstiftningen i rättegångsstaten. Enligt finsk lagstiftning omfattar rättshjälpen inte rättshjälpsmottagarens skyldighet att ersätta motpartens rättegångskostnader om rättshjälpsmottagaren förlorar målet. Bestämmelsen i direktivet blir

sålunda inte tillämplig och förutsätter inga verkställighetsåtgärder i Finland.

Enligt 3 § i rättshjälpslagen är det möjligt att rättshjälpsmottagaren får bära en självriskandel. Denna andel bestäms utifrån den sökandes disponibla medel på det sätt som bestäms närmare i statsrådets förordning om rättshjälp (388/2002, i det följande *rättshjälpsförordningen*). Artikel 3.4 i direktivet gör det möjligt att ta ut en självriskandel. Denna punkt kräver sålunda inte någon ändring av finsk lag.

Enligt 16 § i rättshjälpslagen kan ett rättshjälpsbeslut ändras och rättshjälpen kan också indras om förutsättningar för beviljande av rättshjälp inte har funnits eller om de har ändrats eller inte längre finns. Det är också möjligt att ändra självrisabeloppet. När beslut fattas om att rättshjälpen skall upphöra bestäms det också om rättshjälpsmottagaren skall ersätta staten för erhållen rättshjälp och i förekommande fall fastställs ersättningsbelopp. Rättshjälpsmottagen har rätt till rättslig prövning av ärendet. Bestämmelserna är förenliga med artikel 3.5 i direktivet.

Diskrimineringsförbudet i artikel 4 uppfylls så att de personer som lagligen vistas i unionen beviljas rättshjälp i en angelägenhet som behandlas i Finland, dvs. personkretsen är den samma som den krets diskrimineringsförbudet gäller. Frågan har kommenterats i samband med artiklarna 1 och 2.

Genomförandet. Bestämmelserna om rätt till rättshjälp i kapitel II i direktivet förutsätter inga nationella lagstiftningsåtgärder.

2.2.3. Villkor för rättshjälpen och dess omfattning

Direktivet. Enligt artikel 5 skall rättshjälp beviljas de personer som är inblandade i en gränsöverskridande tvist och som på grund av sin ekonomiska situation helt eller delvis saknar förmåga att bära kostnaderna för förfarandet, för att ge dem faktisk möjlighet till rättslig prövning.

En persons ekonomiska situation skall bedömas av den behöriga myndigheten i den medlemsstat där domstolen är belägen, med hänsyn till olika objektiva faktorer, såsom inkomst, kapital eller familjesituation, samt en bedömning av tillgångarna hos personer

som är ekonomiskt beroende av den sökande.

Medlemsstaterna får fastställa gränsvärden, över vilka den rättshjälpsökande anses själv helt eller delvis kunna bära kostnaderna för förfarandet. Oavsett dessa gränsvärden får en rättshjälpsökande rättshjälp om han eller hon visar att det är omöjligt att bära kostnaderna för förfarandet på grund av skillnader i levnadskostnader mellan den medlemsstat där den rättshjälpsökande har sitt hemvist eller är bosatt och den medlemsstat där den behöriga domstolen är belägen.

Rättshjälp behöver inte beviljas de rättshjälpsökande i den mån de i det enskilda fallet har faktisk tillgång till ett annat alternativ, t.ex. en rättsskyddsförsäkring, som täcker kostnaderna för förfarandet.

Enligt artikel 6 får medlemsstaterna föreskriva att en ansökan om rättshjälp avseende en talan som förefaller uppenbart ogrundad får avslås av de behöriga myndigheterna. Rättshjälpen kan också dras in på grund av omständigheterna i målet. När rättshjälp vägras eller förklaras upphöra skall tvistens betydelse för den enskilda beaktas. Rättshjälp kan också utebli när den rättssökande begär skadestånd för ryktesspridning men inte har lidit något materiellt eller ekonomiskt avbräck eller när ansökan gäller ett anspråk med direkt anknytning till den rättshjälpsökandes näringsverksamhet som egen företagare eller egenanställd.

Kostnaderna för rättshjälpen delas på följande sätt mellan domstolsstaten och den stat där den rättshjälpsökande har sitt hemvist eller är bosatt:

Artikel 12 utgår från att rättshjälp beviljas av den medlemsstat där domstolen är belägen. Enligt artikel 7 skall denna rättshjälp täcka följande kostnader som direkt hänger samman med tvistens gränsoverskridande karaktär:

- kostnader för tolkning,
- kostnader för översättning av de handlingar som domstolen eller den behöriga myndigheten kräver och som rättshjälpsmottagaren lämnat in och som är nödvändiga för att avgöra tvisten, och
- resekostnader som den rättshjälpsökande skall betala när de personer som berörs av förfarandet av rättshjälpsökandens talan är ålagda i lag eller av domstolen i den med-

lemsstaten att personligen närvara vid förhandlingarna och domstolen beslutar att den annars inte kan höra de berörda personerna på ett tillfredsställande sätt.

Den medlemsstat där den sökande har sitt hemvist eller är bosatt skall enligt artikel 8 för sin del tillhandahålla den rättshjälp som behövs för att täcka

- de kostnader som har uppstått i samband med hjälp av en lokal advokat eller någon annan person som är behörig att ge juridisk rådgivning enligt lag i medlemsstaten, till dess att ansökan om rättshjälp i enlighet med direktivet har mottagits av den medlemsstat där domstolen är belägen, och

- kostnaderna för översättning av ansökan och de kompletterande handlingar som krävs när ansökan lämnas in till myndigheterna i den medlemsstaten.

Enligt artikel 9 skall rättshjälpen fortsätta helt eller delvis för att täcka kostnaderna för att en dom verkställs i den medlemsstat där domstolen är belägen. En rättshjälpsmottagare som erhållit rättshjälp i den medlemsstat där den behöriga domstolen är belägen skall för sin del vid verkställighet av en gränsoverskridande angelägenhet erhålla rättshjälp i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där erkännande och verkställighet begärs.

Om ett överklagande görs antingen mot eller av en rättshjälpsmottagare skall rättshjälp fortsättningsvis vara möjlig, om inte annat följer av villkoren beträffande den sökandes ekonomiska tillgångar eller villkoren med anknytning till grunden för tvisten.

Medlemsstaterna får föreskriva att en ansökan om rättshjälp får omprövas i samband med att beslut överklagas eller verkställs.

Enligt artikel 10 skall rättshjälp även beviljas när en tvist löses genom förfaranden utanför domstol, på de villkor som anges i direktivet, om lagen eller domstolen kräver att parterna skall anlita sådana förfaranden.

Enligt artikel 11 skall rättshjälp också beviljas för verkställighet av officiella handlingar i en annan medlemsstat på de villkor som anges i direktivet.

Lagstiftningen i Finland. Enligt 1 § 1 mom. i rättshjälpslagen beviljas de personer rättshjälp som behöver sakkunnig hjälp i rättsliga angelägenheter och som på grund av sin ekonomiska ställning inte själva kan betala utgif-

terna för att sköta saken. Bestämmelsen motsvarar artikel 5.1 i direktivet.

Enligt 3 § 1 mom. i rättshjälpslagen ges rättshjälp kostnadsfritt eller mot en självrisandel på grundval av sökandens ekonomiska ställning. Sökandens ekonomiska ställning bedöms genom att en kalkyl görs över de tillgångar som sökanden månatligen har att förfoga över (*disponibla medel*). Kalkylen utarbetas på basis av månatliga inkomster, nödvändiga utgifter, förmögenhet och underhållsskyldighet för sökanden och maken eller den som lever med sökanden under äktenskapsliknande förhållanden. Bedömningen av den ekonomiska situation som utgör underlag för rättshjälpen bygger alltså på sådana objektiva faktorer som avses i artikel 5.2 i direktivet.

Enligt 3 § 2 mom. i rättshjälpslagen beviljas de personer rättshjälp vilkas disponibla medel inte överstiger ett belopp som närmare fastställs genom förordning av statsrådet. Genom statsrådets förordning bestäms närmare om de inkomster och utgifter som skall beaktas samt om hur förmögenhet och underhållsskyldighet inverkar på beräkandet av de disponibla medlen. I förordningen fastställs också de grunder som skall iaktas när självrisandelen för rättshjälpstagaren fastställs. I enlighet med ovan angivna grunder preciseras det i rättshjälpsförordningen hur rättshjälp skall beviljas med hänsyn till den sökandes disponibla medel. De disponibla medlen bestämmer dels om en person skall få rättshjälp, dels den självrisandel som rättshjälpsmottagaren skall återbetala till staten för den erhållna hjälpen. Den beskrivna finska regleringen angående de ekonomiska villkoren för erhållande av rättshjälp är förenliga med artikel 5.3 i direktivet.

Finsk lagstiftning möjliggör däremot inte att den sökande i enlighet med artikel 5.4 visar att han eller hon inte kan betala kostnaderna för förfarandet på grund av skillnader i levnadskostnaderna mellan Finland och den stat där den rättshjälpsökande har sitt hemvist eller är bosatt, även om hans eller hennes disponibla medel överstiger det gränsvärde som gäller för erhållande av rättshjälp i Finland. Denna situation blir aktuell om levnadskostnaderna i den stat där den sökande har sitt hemvist eller är bosatt är väsentligt

högre än i Finland. En lagändring som möjliggör detta behövs.

Enligt 3 § 3 mom. i rättshjälpslagen beviljas rättshjälp inte om sökanden har en rättskyddsförsäkring som omfattar det som saken gäller. I ett ärende som behandlas i domstol kan rättshjälp dock beviljas till den del kostnaderna överstiger rättskyddsförsäkringen, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av behovet av rättskydd och ärendets art och omfattning. Begränsningarna är förenliga med artikel 5.5 i direktivet.

Enligt 7 § i rättshjälpslagen beviljas rättshjälp inte om saken är av ringa betydelse för sökanden, om det skulle vara uppenbart oändamålsenligt i jämförelse med den nytta sökanden får, om drivande av saken skulle vara rättsmissbruk, eller om saken grundar sig på överlåten rätt och det finns anledning att anta att överlåtelserna har skett i syfte att komma i åtnjutande av rättshjälp.

Enligt den senare meningen i 2 § 3 mom. i rättshjälpslagen lämnas rättshjälp i ett ärende som gäller en näringsidkares näringsverksamhet om ärendet behandlas i domstol. I ett ärende som inte är ett domstolsärende får en näringsidkare rättshjälp i ett ärende som gäller hans eller hennes näringsverksamhet endast om det finns särskilda skäl till det med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, näringsidkarens ekonomiska och personliga situation och omständigheterna som en helhet.

Genom 16 § i rättshjälpslagen är det möjligt för rättshjälpsbyrån eller den domstol som behandlar saken att ändra rättshjälpsbeslutet eller att besluta att rättshjälpen skall upphöra, om förutsättningar för beviljande av rättshjälp inte har funnits eller om de har ändrats eller inte längre finns. Enligt 15 § skall rättshjälpstagaren under den tid rättshjälpen varar underrätta rättshjälpsbyrån om förändringar i sina ekonomiska förhållanden. Rättshjälpsmottagarens biträde skall påminna mottagaren om att denna skyldighet skall uppfyllas.

Den beskrivna regleringen motsvarar de villkor som kan leda till att rättshjälp vägras eller avbryts enligt artikel 6.

Enligt 4 § 1 mom. 2 punkten i rättshjälpslagen befriar beviljandet av rättshjälp mottagaren av förmånen från skyldigheten att

betala arvode och ersättning för sådan hjälp med tolkning och översättning som mottagaren har behövt vid behandlingen av saken.

Enligt 4 § 3 mom. får en annan rättshjälpsmottagare som har del i saken än en svarande i brottmål ersättning för sina kostnader av statens medel när han eller hon har ålagts att för utredande av saken infinna sig personligen vid domstolen.

Bestämmelserna uppfyller kraven i artikel 7.

Enligt 23 § 1 mom. i rättshjälpslagen omfattar rättshjälpen rådgivning i ärenden som behandlas utomlands. Med stöd av 2 mom. har dock justitieministeriet rätt att i dessa fall bevilja en mer omfattande rättshjälp av särskilt vägande skäl.

I förarbetena till detta lagrum (regeringens proposition med förslag till rättshjälpslag och vissa lagar som har samband med den 82/2001 rd s. 112) påpekas det att rådgivningen kan omfatta upprättande av handlingar och hjälp med att anlita ett biträde som arbetar i domstolsstaten. Däremot omfattar rättshjälpen inte biträde i rätten i domstolsstaten.

I svenska regeringens proposition om direktivets genomförande (Prop. 2003/04:87 Rättshjälp i gränsöverskridande rättsliga angelägenheter, s. 29) anses det att kraven i artikel 8 a om inledande rättshjälp närmast gäller att den sökande skall kunna få förberedande information om rättsläget och sin ställning. Det påpekas också att eftersom direktivet bygger på principen att rättshjälp skall beslutas och tillhandahållas av domstolsstaten, är det tillräckligt om rådgivning finns att tillgå i den stat där den rättshjälpsökande har sitt hemvist eller är bosatt för att kraven i artikeln skall uppfyllas. I Sverige har rådgivningen begränsats till två timmar.

Det kan sålunda anses att rätten till rådgivning enligt 23 § 1 mom. i en angelägenhet som behandlas i en annan medlemsstat är tillräcklig också för Finlands del. Rådgivningen lämnas av ett offentligt biträde enligt 8 § 1 mom.

I artikel 8 b förutsätts det att då ett mål inleds i en annan medlemsstat skall sådan rättshjälp lämnas i den medlemsstat där den rättshjälpsökande har sitt hemvist eller är bosatt som behövs för att täcka översättning

av ansökan och de kompletterande handlingar som krävs när ansökan lämnas in.

Enligt 4 § 1 mom. 2 punkten i rättshjälpslagen omfattar rättshjälpen befrielse från bl.a. kostnaderna för den översättning som behövs vid behandlingen av saken. Bestämmelsen gäller också de aktuella kompletterande handlingar som krävs när ansökan lämnas in i en annan medlemsstat.

Några nya bestämmelser behövs sålunda inte för genomförandet av artikel 8.

Artikel 9.1 och 9.2 gäller situationer där en sak har avgjorts till den rättshjälpsmottagande partens fördel och han eller hon måste vidta utsokningsåtgärder för att domen skall verkställas. Enligt 9.1 sker verkställigheten i domstolsstaten medan artikel 9.2 avser situationer där verkställigheten sker i en annan stat än domstolsstaten. Enligt direktivet skall rättshjälpen täcka kostnaderna för verkställigheten av en dom i den medlemsstat där domstolen är belägen.

I beaktandemening 20 i direktivets ingress betonas att rättshjälpen måste täcka hela förfarandet, inbegripet kostnader i samband med att domen verkställs. I förarbetena på gemenskapsplanet har man i detta sammanhang påpekat att avsikten är att rättshjälp skall erhållas med stöd av direktivet fram till dess att domen faktiskt har verkställts.

I den sista meningen i 4 § 4 mom. i rättshjälpslagen begränsas dock befrielsen från utsokningsavgiften till att gälla endast den första utsokningsföretaget i sådana fall där utsokningsföretaget inte ger något resultat vid första försöket. Denna begränsning måste strykas till följd av artikel 9.1.

Enligt artikel 9.2 skall den som erhållit rättshjälp i domstolsstaten erhålla rättshjälp i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där erkännande och verkställighet begärs.

Bestämmelsen innebär att den som fått rättshjälp i en annan medlemsstat har samma rätt till rättshjälp som personer bosatta i Finland har när de söker erkännande eller verkställighet av en dom som meddelats i Finland. I Sverige har man gjort motsvarande bedömning i de förarbeten som avser den svenska lagen (Prop. 2003/04:87, s. 31).

Det har redan påpekats att rättshjälpen i Finland medför befrielse från utsokningsav-

giften när en rättshjälpsmottagare söker verkställighet av en dom som meddelats i Finland till hans eller hennes fördel. Eftersom detta i det nationella förfarandet är fallet direkt med stöd av lag, bör samma förmån utsträckas till att också gälla verkställigheten av domar som meddelats i en annan medlemsstat. I annat fall skulle lagstiftningen strida mot direktivet och diskriminera dem som bor i en annan medlemsstat.

En person som är bosatt i Finland får däremot inte någon rättshjälp direkt med stöd av lag, om han eller hon söker erkännande eller verkställbarhet i Finland för en dom som meddelats i en främmande stat, inte ens i det fallet att rättshjälp erhållits i rättegångsstaten. Rättshjälp kan beviljas för ett dylikt förfarande men det förutsätter en särskild ansökan. Med hänsyn till detta behöver något annat förfarande inte fastställas med anledning av direktivet. Med stöd av andra lagbestämmelser kan också en person som är bosatt i en annan medlemsstat och som fått rättshjälp där söka erkännande av domen i Finland, men på särskild ansökan. Denna möjlighet uppfyller kraven i artikel 9.2 i direktivet. Denna bedömning har också gjorts i den nämnda svenska propositionen. I förfarandet kan dock artikel 50 i Bryssel I-förordningen bli tillämplig.

Enligt artikel 9.3 i direktivet skall rättshjälpen fortsätta under ett överklagande. Rättshjälpen fortsätter antingen överklagandet görs mot eller av rättshjälpsmottagaren. Enligt den senare meningen i 13 § 1 mom. i rättshjälpslagen gäller rättshjälpen i alla rättsinstanser där ärendet behandlas.

Enligt artikel 9.4 får grunderna för rättshjälpen omprövas när som helst under överklagandet eller verkställigheten. I den nationella lagstiftningen bygger denna möjlighet på 16 § i rättshjälpslagen.

I finsk rätt finns inga sådana tvistlösningsförfaranden utanför domstol som parterna enligt lag eller domstolsbeslut är skyldiga att anlita före domstolsbehandling eller i stället för domstolsbehandling. Enligt rättshjälpslagen är det dessutom enligt 1 § möjligt att i form av rättshjälp erhålla rådgivning och behövliga åtgärder i stor utsträckning för att sköta rättsliga angelägenheter. Enligt förarbetena till detta lagrum (RP 82/2001 rd, s.

73) omfattar rättshjälpen biträdande och rådgivning i alla slags rättsliga angelägenheter såväl i domstolar och hos andra myndigheter som också utanför dessa. Artikel 10 i direktivet föranleder sålunda inte några ändringar av finsk lagstiftning.

Av artikel 11 i direktivet följer att rättshjälp skall beviljas enligt villkoren i direktivet för verkställighet av officiella handlingar (*actes authentiques*) i en annan medlemsstat.

De handlingar som avses i artikel 11 är samma handlingar som de som regleras i artikel 57 i Bryssel I-förordningen enligt vilken en handling som upprättats eller registrerats som en officiell handling (*acte authentique*) och som är verkställbar i en annan medlemsstat skall på ansökan förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat på samma sätt som domar.

I den nämnda svenska propositionen (Prop. 2003/04:87, s. 34) har man i fråga om detta ansett att gällande lag gör det möjligt att genom särskild ansökan söka rättshjälp för verkställighet av dessa s.k. officiella handlingar som utfärdats i en annan medlemsstat eftersom det är fråga om rättsliga angelägenheter som berättigar till rättshjälp enligt gällande svensk lag. I Finland finns motsvarande möjlighet med stöd av den allmänna bestämmelsen i 1 § i rättshjälpslagen. Någon ny nationell lagstiftning behövs inte.

Genomförandet. Med anledning av bestämmelserna i direktivets kapitel III om villkor för rättshjälpen och dess omfattning behövs för det första en bestämmelse motsvarar artikel 5.4 om att de rättshjälpsökande skall få söka rättshjälp utan hinder av de gränsvärden som uppställs för deras disponibla medel, om de kan visa att de inte kan bära kostnaderna för förfarandet på grund av skillnader i levnadskostnaderna mellan sin hemstat och domstolsstaten.

För det andra måste den bestämmelse strykas som anger att rättshjälpen medför befrielse från utsökningsavgift endast en gång i sådana fall där verkställigheten hindras av gäldenärens medellöshet. Denna bestämmelse strider nämligen mot artikel 9.1.

Dessutom måste det med anledning av artikel 9.2 föreskrivas att rättshjälpen skall fortsätta och täcka kostnaderna för ett sådant utsokningsförfarande som behövs för verkstäl-

lighet av ett avgörande av en domstol i en annan medlemsstat i en angelägenhet där rättshjälp hade beviljats enligt direktivet.

2.2.4. Förfarandet

Direktivet. Kapitel IV i direktivet innehåller bestämmelser om förfarandet. Den grundläggande principen är att en part kan lämna in en ansökan om rättshjälp hos myndigheterna i den stat där han eller hon är bosatt. Denna myndighet översänder sedan ansökan till myndigheterna i rättegångsstaten. Enligt beaktandemening 25 i ingressen är syftet att förenkla och påskynda översändandet av ansökningar om rättshjälp från en medlemsstat till en annan.

Med beaktande av artikel 19 hindrar direktivet inte att en part som bor i en medlemsstat söker rättshjälp direkt hos myndigheterna i rättegångsstaten i enlighet med det nationella förfarandet i den staten, utan att använda sig av det internationella förfarandet enligt direktivet.

Enligt artikel 12 skall rättshjälp beviljas eller vägras av den behöriga myndigheten i den medlemsstat där domstolen är belägen. I fråga om de inledande åtgärder som avses i artikel 8 skall rättshjälpen dock sökas i den rättshjälpssökandes hemviststat eller den stat där han eller hon är bosatt. Enligt beaktandemening 23 i ingressen fattas beslut i saken med tillämpning av den nationella lagstiftningen.

Enligt artikel 13 i direktivet kan ansökningar om rättshjälp inlämnas till antingen den behöriga myndigheten i den medlemsstat i vilken den sökande har sitt hemvist eller är bosatt (översändande myndighet), eller den behöriga myndigheten i den medlemsstat i vilken domstolen är belägen eller där avgörandet skall verkställas (mottagande myndighet).

Ansökningar om rättshjälp skall göras och kompletterande handlingar översättas antingen till något av de officiella språken i den medlemsstat där den mottagande myndigheten finns och som motsvarar något av språken i gemenskapens institutioner, eller till något annat språk som den medlemsstaten har angivit att den kan godta i enlighet med artikel 14.3.

De behöriga översändande myndigheterna får fatta beslut om att vägra att översända en ansökan som uppenbart är ogrundad eller faller utanför direktivets räckvidd. Ett avslag skall motiveras och det skall kunna överklagas.

Den översändande myndigheten skall bistå den sökande och se till att ansökan åtföljs av alla kompletterande handlingar som den vet är nödvändiga för att ansökan skall prövas. Den skall också bistå den sökande med att tillhandahålla nödvändig översättning av de kompletterande handlingarna.

Den översändande myndigheten skall översända ansökan till den behöriga mottagande myndigheten i den andra medlemsstaten senast 15 dagar efter det att myndigheten har mottagit en vederbörligen ifylld ansökan och kompletterande handlingar, vid behov översätta till något av den mottagande statens språk.

För handlingar som översänds enligt direktivet skall ingen legalisering eller likvärdig formalitet krävas.

Medlemsstaterna får inte begära någon ersättning för de tjänster som tillhandahålls enligt artikel 13.4. Den medlemsstat där den rättshjälpssökande har sitt hemvist eller är bosatt får föreskriva att den sökande skall betala tillbaka kostnader för översättning som den behöriga översändande myndigheten svarat för om ansökan om rättshjälp avslås av den behöriga myndigheten.

Enligt artikel 14 i direktivet skall medlemsstaterna utse den eller de myndigheter som skall vara behöriga att översända (översändande myndighet) och ta emot (mottagande myndighet) ansökan.

Varje medlemsstat skall informera kommissionen om namn på och adress till de behöriga mottagande eller översändande myndigheterna, vilka geografiska områden deras behörighet omfattar, vilka möjligheter myndigheterna har att ta emot ansökningar och vilka språk som kan användas vid ifyllandet av ansökan. Medlemsstaterna skall meddela kommissionen vilket eller vilka andra officiella språk i gemenskapens institutioner, utöver det eller de egna, som kan användas hos den mottagande myndigheten vid ifyllandet av sådana rättshjälpansökningar som skall tas emot i enlighet med direktivet.

Enligt artikel 15 skall de behöriga myndigheterna säkerställa att den rättshjälpsökande hålls fullt informerad om handläggningen av ansökningen. Om ansökningar avslås helt eller delvis, skall skälen för avslaget redovisas.

Medlemsstaterna skall ge möjlighet till omprövning eller överklagande av beslut om att avslå ansökningar om rättshjälp. Medlemsstaterna får undanta fall där en begäran om rättshjälp har avslagits av en domstol mot vars avgörande i sak det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning eller av en appellationsdomstol. När överklaganden av ett beslut om att vägra rättshjälpen eller förklara att denna upphör enligt artikel 6 är av administrativt slag, skall de alltid i sista hand kunna prövas av domstol.

Enligt artikel 16 i direktivet skall ett standardformulär för ansökningar och för översändande av sådana ansökningar fastställas av den kommitté som biträder kommissionen. Syftet är att underlätta översändandet av ansökningar om rättshjälp.

Lagstiftningen i Finland. Enligt 10 § 1 mom. i rättshjälpslagen söks rättshjälp hos rättshjälpsbyrån. Enligt 11 § beslutar rättshjälpsbyrån om beviljandet av rättshjälp. För de finska myndigheternas del motsvarar bestämmelserna artikel 12 i direktivet.

Enligt artikel 13.1 i direktivet kan ansökningar om rättshjälp inlämnas till antingen den översändande myndigheten i den stat där den sökande har sitt hemvist eller är bosatt eller till den mottagande myndigheten i domstolsstaten. Enligt artikel 14.1 och 14.2 i direktivet skall medlemsstaterna informera kommissionen om sina översändande och mottagande myndigheter.

Det behövs ingen nationell centralmyndighet för att genomföra direktivet. Myndigheterna i medlemsstaterna kan kontakta varandra direkt. Detta främjas framför allt av att ansökningarna skall göras på den mottagande myndighetens språk eller på ett annat språk som den medlemsstaten har angett att den godtar.

Finland avser att meddela att alla rättshjälpsbyråer och justitieministeriet är behöriga översändande myndigheter. Detta är bra med tanke på likställdheten eftersom det i gränsöverskridande angelägenheter är möjligt för en i Finland bosatt rättshjälpsökande

att kontakta rättshjälpsbyrån där han eller hon bor eller någon annan rättshjälpsbyrå. Ministeriet sköter för sin del uppgifter som centralmyndighet på vissa rättsområden, t.ex. i familjerättsliga frågor, och därför är det ändamålsenligt att ministeriet har parallell behörighet som översändande myndighet. På detta sätt säkerställs det att verksamheten sker smidigt t.ex. i sådana fall där frågan redan är aktuell i justitieministeriet och det inte behövs några andra insatser av rättshjälpsbyrån.

Däremot är det skäl att koncentrera mottagandet av ansökningar från andra medlemsländer. Meningen är att Finland skall anmäla att mottagande myndighet alltid är rättshjälpsbyrån i Helsingfors. I vanliga fall avgör den också ansökningarna som den mottagit från andra medlemsländer. Däremot kan ett ärende skötas också av andra rättshjälpsbyråer.

Det kommer sannolikt att inkomma så få gränsöverskridande ansökningar från andra medlemsländer att det skulle vara oändamålsenligt med decentraliserad handläggning i olika rättshjälpsbyråer. En centralisering ger möjlighet till fördjupade erfarenheter och leder sålunda till snabbare beslutsrutiner och säkerställer en enhetlig linje jämfört med ett förfarande där alla rättshjälpsbyråer skulle handlägga ansökningar som inkommer från andra medlemsländer.

Även för de översändande myndigheterna i andra medlemsländer är det klarare om det finns endast en mottagande myndighet i Finland, till vilken man kan översända samtliga gränsöverskridande rättshjälpsansökningar i tvistemål.

I enlighet med artikel 16 i direktivet kommer två harmoniserade standardformulär att utarbetas på gemenskapsplanet för användning inom hela gemenskapen. Det ena formuläret används för att upprätta ansökningar om rättshjälp och det andra för att översända ansökningar mellan medlemsstaternas myndigheter. Formulären har planerats bli flerspråkiga och kan alltså förstås i olika medlemsländer. Formulären skall vara utarbetade och användningsbara före utgången av den tidsperiod för införlivande av direktivet med nationell lagstiftning som anges i direktivet.

På det nationella planet används standard-

formulär redan i dagens läge. Enligt 27 § i rättshjälpsförordningen skall en ansökan om rättshjälp om möjligt upprättas enligt de formulär som justitieministeriet fastställt för dessa handlingar. De nationella formulären kommer fortsättningsvis att användas då inledande rättshjälps söks enligt artikel 8 i den stat där den sökande är bosatt.

Gemenskapens nya harmoniserade formulär kommer att användas i de övriga situationer som direktivet avser, dvs. för att ansöka om rättshjälp i gränsöverskridande tvister och för att översända ansökningar från en medlemsstat till en annan. Vid sidan av dessa blanketter är det alltid möjligt att använda det nationella formuläret i det land som rättegången hålls i, om rättshjälpen söks direkt hos myndigheterna i det landet.

Enligt artikel 13.2 skall en rättshjälpsansökan göras på ett officiellt språk i den mottagande medlemsstaten eller på något annat officiellt gemenskapspråk som den mottagande medlemsstaten har meddelat att den godtar. Enligt artikel 13.4 skall den behöriga översändande myndigheten bistå den sökande och se till att ansökan åtföljs av alla nödvändiga handlingar. Myndigheten skall också bistå den sökande med tillhandahållandet av nödvändiga översättningar. Enligt artikel 13.6 får medlemsstaterna inte begära någon ersättning för de tjänster som tillhandahålls enligt punkt 4.

Vid handläggningen av rättshjälpsansökningar i rättshjälpsbyråerna utgör förvaltningslagen (434/2003) ett komplement till rättshjälpslagen. Förpliktelsen i början av artikel 13.4 enligt vilken myndigheterna i den stat där den sökande är bosatt skall bistå den sökande med att samla de nödvändiga kompletterande handlingarna är en förpliktelse som ankommer på rättshjälpsbyrån redan till följd av rådgivnings- och utredningsskyldigheten i förvaltningslagen. Enligt 8 § i förvaltningslagen skall myndigheterna inom ramen för sin behörighet och enligt behov ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende. Enligt 31 § skall en myndighet se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt. Myndigheten skall i detta syfte skaffa den information och den utredning som behövs för att ärendet skall kunna avgöras. Några nya nationella be-

stämmelser behövs sålunda inte för genomförandet av nämnda bestämmelse i direktivet.

Meningen är att de tekniska förfarandebestämmelser som behövs med anledning av artikel 13 skall tas in i rättshjälpsförordningen. Till följd av artikel 13.4 och 13.6 behövs bestämmelser om översättning av rättshjälpsansökan och kompletterande handlingar och om kostnadsfrihet för detta. Med hänsyn till att standardformuläret som används kommer att vara flerspråkigt blir översättningsbehovet sannolikt inte stort. Möjligheten enligt artikel 13.6 andra meningen att kräva återbetalning av översättningskostnaderna kommer därför inte att tas in i finsk lagstiftning. I rättshjälpsförordningen kommer man däremot att reglera skyldigheten att översända ansökan senast 15 dagar efter mottagandet, vilket fastställs i artikel 13.4 andra stycket. I rättshjälpsförordningen skall också inskrivas en bestämmelse som motsvarar artikel 13.3 om möjligheten att i vissa fall besluta att vägra att översända en ansökan.

Artikel 13.5 förutsätter inga verkställighetsåtgärder i Finland eftersom det hos oss inte krävs särskild legalisering av handlingar för att de skall vara giltiga.

Finland har för avsikt att i enlighet med artikel 14.2 och 14.3 meddela att landet tar emot rättshjälpsansökningar på finska, svenska och engelska. Bestämmelsen om att ansökningar tas emot på engelska skall tas in i rättshjälpsförordningen.

Att engelskspråkiga ansökningar tas emot kommer att göra det lättare för medborgare i andra unionsländer att ha direkt kontakt med finska myndigheter. Det är också enklare att i en annan medlemsstat få handlingar översatta till engelska än till finska eller svenska.

Metoderna för att ta emot ansökningar regleras enligt gällande lagstiftning.

Enligt 23 § i förvaltningslagen skall en myndighet på en parts begäran ge en uppskattning om när ett beslut kommer att ges samt svara på förfrågningar om hur behandlingen framskrider. Bestämmelsen uppfyller kravet i artikel 15.1.

Enligt 45 § 1 mom. i förvaltningslagen skall ett beslut motiveras. I motiveringen skall det anges vilka omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats.

Enligt 45 § 2 mom. 4 punkten kan motiveringen för ett beslut utelämnas, om ett yrkande som inte gäller någon annan part godkänns genom beslutet. I fråga om rättshjälpsbeslut motsvarar bestämmelsen kravet i artikel 15.2 i direktivet.

Om rättshjälp inte har beviljats i enlighet med ansökan, kan den rättshjälpsökande enligt 11 § 2 mom. och 24 § i rättshjälpslagen föra frågan om beviljande av rättshjälp till domstol (begäran om avgörande). Denna möjlighet gäller också alla andra avgöranden som en rättshjälpsbyrå fattar i ett rättshjälpsärende, bl.a. beslut om ändring eller upphörande av rättshjälpen (16 §). Enligt 25 § kan rättshjälpsbyrån dessutom själv rätta sitt beslut till följd av en begäran om avgörande. Den beskrivna regleringen uppfyller kraven i artikel 15.3 och 15.4 i direktivet.

Genomförandet. Meningen är att de bestämmelser som behövs för att genomföra bestämmelserna i kapitel IV i direktivet skall tas in i rättshjälpsförordningen. Det är fråga om tekniska förfaranderegler för myndighetssamarbete. I rättshjälpsförordningen skall bestämmelser intas om översändande och mottagande myndigheter, översättning av rättshjälpsansökningar och kostnadsfrihet för detta, tidsfrister för översändandet, eventuella beslut om att vägra översändande av rättshjälpsansökningar och om att rättshjälpsansökningar också kan tas emot på engelska.

2.2.5. Slutbestämmelser

Direktivet. Ett standardformulär för ansökningar om rättshjälp och för översändande av ansökningar om rättshjälp skall upprättas på gemenskapsplanet enligt artiklarna 16 och 17 i direktivet. Formuläret fastställs av den kommitté som skall biträda kommissionen. Frågan har behandlats i avsnitt 2.2.4 i samband med bestämmelserna i kapitel IV i direktivet.

Enligt artikel 18 skall de behöriga nationella myndigheterna samarbeta för att informera allmänhet och jurister om de olika rättshjälpsystemen, särskilt genom det europeiska rättsliga nätverket, som inrättades genom rådets beslut 2001/470/EG.

Enligt artikel 19 skall direktivet inte hindra

medlemsstaterna från att införa bestämmelser som är mer förmånliga för rättshjälpsökande och rättshjälpsmottagare.

Enligt artikel 20 äger direktivet företräde medlemsstaterna emellan, och i de frågor där det är tillämpligt, framför bestämmelser i bilaterala och multilaterala avtal som ingåtts av medlemsstaterna. I förhållande till medlemsstaterna betyder detta att direktivet har företräde framför den europeiska överenskommelsen om översändande av ansökningar om rättshjälp, vilken undertecknades i Strasbourg den 27 januari 1977, ändrad genom tilläggsprotokollet till den europeiska överenskommelsen om översändande av ansökningar om rättshjälp, undertecknat i Moskva 2001, samt Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om internationell rättshjälp.

Detta betyder att man på direktivets tillämpningsområde kommer att följa bestämmelserna i direktivet och i de föreslagna bestämmelserna om dess införlivande i stället för konventionerna i fråga om hanteringen av rättshjälpsansökningar som tas emot från och översänds till andra medlemsstater. I förhållande till tredjeland fortsätter dock de internationella överenskommelserna att gälla.

Enligt artikel 21 skall medlemsstaterna införliva direktivet med sin nationella lagstiftning senast den 30 november 2004 med undantag för artikel 3.2 a där genomförandet skall ske senast den 30 maj 2006.

Genomförandet. I enlighet med sin beskaffenhet är bestämmelserna i kapitel V sådana att de inte förutsätter att några motsvarande nationella bestämmelser skall utfärdas.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås att de i avsnitt 2.2 beskrivna ändringarna som följer av direktivet skall göras i rättshjälpslagen.

Redan i dagens läge garanterar den gällande rättshjälpslagen en mycket omfattande såväl nationell som gränsöverskridande rättshjälp inom unionen och därför behövs endast få ändringar.

För det första skall den personkrets som är berättigad till rättshjälp i Finland anges i lagen i enlighet med bestämmelserna i direktivet. De fysiska personer som har sitt hemvist

eller är bosatta i en annan medlemsstat inom unionen skall ha rätt till rättshjälp i rättsliga angelägenheter som behandlas i Finland. Dessutom skall förmånen omfatta dem som har sitt hemvist eller är bosatta i en annan stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

För det andra skall rättshjälpssökande i gränsöverskridande angelägenheter ha möjlighet att påvisa att de behöver rättshjälp i Finland till följd av högre levnadskostnader i den stat som de är bosatta i, även om de inte är berättigade till rättshjälp enligt de gränsvärden för disponibla medel som tillämpas här, eller att deras självriskandel av denna anledning bör vara mindre än i en nationell sak. Denna möjlighet skall kunna användas av personer som är bosatta i en medlemsstat i EU eller i ett EES-land.

För det tredje skall rättshjälp som beviljats för behandling i sak fortsätta så att den också täcker kostnaderna för senare utskökningsförsök enligt domen, där rättshjälpssökaren är sökande, trots att tidigare försök inte har lett till resultat på grund av gäldenärens meddelöshet. Med hänsyn till enhetlighet och tydlighet bör förmånen gälla samtliga angelägenheter och sålunda också nationella förfaranden.

För det fjärde föreslås bestämmelser om att rättshjälp som beviljats i en annan medlemsstat medför befrielse i Finland från utskökningsavgifter och utskökningskostnader då en dom som meddelats i en annan medlemsstat verkställs i Finland. Förmånen skall också gälla verkställighet av domar som meddelats i EES-länderna.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Ekonomiska konsekvenser

Det föreslagna har inga betydande samhällsekonomiska konsekvenser. Det kan antas att det i Finland årligen förekommer endast få, kanske något tiotal ärenden där en person som är bosatt i en annan medlemsstat är i behov av rättshjälp hos oss.

Redan i dagens läge får man rättshjälp i Finland om målet behandlas i finsk domstol och även i andra ärenden om den sökande är medborgare i ett EU- eller EES-land och vis-

tas i Finland antingen som arbetstagare eller som arbetssökande. Det är sålunda sannolikt att varken kretsen av personer med rätt till rättshjälp eller kostnaderna för rättshjälp kommer att öka nämnvärt.

De ekonomiska konsekvenserna blir små också i fråga om utskökningsavgifter och utskökningskostnader. Avgiftsbefrielsen kommer att gälla endast fysiska personer i egenkap av gäldenärer som fått rättshjälp i huvudsaken och som söker ny utsköknings. Underhåll och skadestånd till målsägande är t.ex. redan befriade från utskökningsavgift på annat sätt. Domar som gäller angelägenheter där en gäldenär har beviljats rättshjälp i något EU- eller EES-land inkommer endast sällan till Finland för verkställighet.

4.2. Konsekvenser för myndigheterna

Det föreslagna har inga direkta konsekvenser på vare sig organisation eller personal då man tar hänsyn till att det i Finland sannolikt kommer att förekomma endast ett ringa antalet ärenden enligt direktivet.

I avsnitt 2.2.4 har det ansetts att det vore bra att koncentrera rättshjälpansökningarna från andra medlemsstater till Helsingfors rättshjälpbyrå. Detta leder dock sannolikt inte till något behov av nya tjänstearrangemang. De rättshjälpansökningar som översänds från Finland till andra medlemsstater kommer för sin del att spridas ut på olika rättshjälpbyråer, främst enligt de orter där de sökande är bosatta. Meningen är att i statsrådsförordning föreskriva om översändande och mottagande myndigheter. Dessa myndigheter kommer att meddelas kommissionen.

4.3. Samhälleliga konsekvenser

Direktivet syftar till att säkerställa lämplig rättshjälp i gränsöverskridande tvister inom hela unionen. Samtliga unionsmedborgare har rätt till denna rättshjälp på de villkor som anges i direktivet. Tredjelandsmedborgare har samma rätt när de vistas lagligen i en medlemsstat.

Förslaget som avlåts för att införliva direktivet med finsk lagstiftning främjar alltså verkställandet av unionsmedborgarnas rättig-

heter i Finland. Det är dock inte fråga om några väsentliga skillnader jämfört med nu läget, särskilt med hänsyn till att det i ett mål som behandlas i finsk domstol redan beviljas rättshjälp med stöd av gällande lag oberoende av den sökandes medborgarskap eller av den stat där den sökande är bosatt.

Direktivets bestämmelser om förfarandet innebär att översändandet av ansökningar om rättshjälp från en medlemsstat till en annan förenklas och påskyndas.

5. Beredningen av propositionen

I statsrådets skrivelse U 10/2002 rd ställde sig regeringen positivt till förslaget till direk-

tiv. I utlåtandet 7/2002 rd meddelade lagutskottet att det omfattar regeringens ståndpunkt.

Lagförslaget har beretts som tjänsteuppdrag i justitieministeriet.

Förslaget bygger på ett förslag av den 24 juni 2004 (Oikeusapudirektiivin täytäntöönpano/Genomförande av rättshjälpsdirektivet; Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2004:21).

Östra Finlands hovrätt, Tammerfors tingsrätt, Uleåborgs förvaltningsdomstol, rättshjälpsbyråerna i Helsingfors, Jyväskylä och Vasa och Finlands Advokatsamfund har yttrat sig om förslaget. Utlåtandena var huvudsakligen positiva.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om ändring av rättshjälpslagen

2 §. *Vem som har rätt till rättshjälp.* Enligt gällande 1 mom. beviljas rättshjälp personer med hemkommun i Finland samt personer som är medborgare i en stat inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som arbetar eller söker arbete i Finland i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapens område och avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

I inledningen av det föreslagna momentet sägs det på motsvarande sätt att rättshjälp beviljas personer med hemkommun i Finland.

Enligt förslaget ändras momentets senare del så att det uppfyller kravet i artikel 2.1 i direktivet. Enligt detta föreskrivs det att rättshjälp beviljas personer som har sitt hemvist eller är bosatta i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Ofta är de personer som bor i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen också unionsmedborgare. Gruppen omfattar dessutom de tredjelandsmedborgare som har sitt hemvist eller är bosatta i någon av medlemsstaterna. Av beaktandemening 13 i direktivets ingress framgår det att dessa skall vistas lagligen inom unionen. Detta innebär att vistelse inom unionen till följd av illegal inresa inte betyder att personen är bosatt i landet på ett sätt som ger honom eller henne rättigheter enligt gemenskapsrätten. Personer som har sitt hemvist eller är bosatta i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får också rättshjälp på motsvarande villkor.

Enligt artikel 2.2 i direktivet avgörs en persons hemvist (*domicile*) i enlighet med artikel 59 i Bryssel I-förordningen, vilket betyder att om en person inte har sitt hemvist i

domstolsstaten bestäms hemvistet enligt lagen i hemviststaten. Vanlig vistelseort (*habitual residence*) avser för sin del den ort där personen faktiskt bor, dvs. är bosatt. I praktiken är hemvist och den plats där man är bosatt en och samma ort för de flesta människor. Enligt artikel 2.3 i direktivet avgörs frågan enligt den tidpunkt då ansökan lämnas in.

Direktivet förpliktar medlemsstaterna att lämna rättshjälp till personer vars hemvist eller den ort där de är bosatta är belägen i en annan medlemsstat än domstolsstaten. I de flesta fall vistas också den rättshjälpssökande i den medlemsstaten. Därför kan man inte uppställa villkoret, som ingår i gällande 1 mom., att en unionsmedborgare skall vistas i Finland för att erhålla rättshjälp i Finland.

Enligt artikel 1.3 gäller direktivet inte Danmark. Då direktivet införlivas med finsk lagstiftning är det dock inte motiverat att göra skillnad mellan Danmark och de övriga medlemsstaterna. I förhållande till Danmark kan dessutom ett system enligt direktivet ändå genomföras genom avtalsarrangemang på gemenskapsplanet. Den finska rättshjälpslagen kommer därför att tillämpas också på personer som har sitt hemvist eller är bosatta i Danmark.

Direktivet ger inte rätt till rättshjälp uteslutande på basis av unionsmedborgarskap. För att en person skall erhålla rättshjälp måste han eller hon ha sitt hemvist eller vara bosatt i en medlemsstat i unionen. Detta betyder att en unionsmedborgare inte erhåller rättshjälp vare sig enligt direktivet eller enligt det föreslagna momentet om han eller hon bor i tredjeland och saknar hemvist eller inte är bosatt inom unionen.

Enligt gällande moment får personer som inte är unionsmedborgare men som är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet rättshjälp på samma villkor som unionsmedborgare. Denna princip har motiverats i regeringens proposition till rättshjälpslag och därtill ansluten lagstiftning (RP 132/1997 rd). Man ansåg då att ar-

tikel 28 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet innebär att det för att trygga arbetskraftens fria rörlighet är nödvändigt att inom EES-området tillämpa också andra EU-regler på området och att medborgare i EES-staterna bör få samma rättigheter som unionsmedborgarna.

Den nu föreslagna bestämmelsen behandlar också personer som är bosatta i EES-staterna på samma sätt som de personer som direktivet avser. Detta betyder att de som har sitt hemvist eller är bosatta i något EES-land utanför EU, dvs. Norge, Island eller Liechtenstein, kommer att få rättshjälp på samma villkor som de som bor inom unionen. Detta system är motiverat också av den anledningen att det garanterar rättshjälp på lika villkor för alla dem som bor i de nordiska länderna.

Direktivet gäller endast tvistemål. Enligt 1 § i rättshjälpslagen gäller rättshjälpslagen däremot samtliga rättsliga angelägenheter, inbegripet brottmål och förvaltningsärenden. I den föreslagna lagen begränsas dock inte utvidgningarna enligt direktivet till att gälla endast tvistemål. Det skulle innebära problem med likställdheten och kunde leda till svårigheter vid tillämpningen när det gäller att avgöra om den fråga som avses i en rättshjälpsansökan uttryckligen är ett tvistemål eller ej.

Den praktiska betydelsen av den föreslagna ändringen av momentet är dock liten. I 2 § 2 mom. anges det nämligen att rättshjälp beviljas oberoende av de förutsättningar som bestäms i 1 mom., om personens sak behandlas i finsk domstol eller om det finns särskilda skäl att bevilja rättshjälp. I 2 mom. finns också en hänvisning till Haagkonventionen om internationell rättshjälp. Enligt den tillämpas bestämmelserna i artikel 1 i konventionen på juridisk rådgivning, om den rättshjälpsökande vistas i den stat där rådgivningen begärs.

Med hänsyn till de beskrivna kompletterande bestämmelserna i 2 mom. kommer det sannolikt att finnas endast få personer som får rätt till rättshjälp i Finland med anledning av ändringen, utöver den krets som redan i dagens läge omfattas av rättshjälpen. Nya grupper utgörs främst av de personer som har sitt hemvist eller är bosatta i ett annat EU-land eller EES-land och som inte få sin sak

behandlad vid finsk domstol och som inte heller vistas här. Dessa situationer uppträder endast sällan i praktiken. Rättshjälpen gäller endast angelägenheter som behandlas i Finland, med de undantag som framgår av 23 §.

3 §. *De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp.* I paragrafen fastställs de ekonomiska villkoren för beviljandet av rättshjälp. Den sökandes ekonomiska situation bedöms enligt 1 mom. utifrån hans eller hennes månatliga disponibla medel. Beviljandet av rättshjälpen och den rättshjälpsökandes självrisk bestäms enligt rättshjälpsförordningen, som det hänvisas till i 2 mom.

I artikel 5.4 i direktivet förutsätts det att de gränsvärden som fastställts i enlighet med artikel 5.3 inte får hindra rättshjälpsökande som befinner sig över gränsvärdena från att beviljas rättshjälp om de visar att de inte kan bära kostnaderna för förfarandet på grund av skillnader i levnadskostnaderna mellan den medlemsstat där de har sitt hemvist eller är bosatta och den medlemsstat där den behöriga domstolen är belägen. Avsikten med denna bestämmelse är att hindra att unionsmedborgare som bor i olika medlemsstater behandlas olika fastän deras ekonomiska situation är den samma med hänsyn till deras faktiska disponibla medel.

Med anledning av denna bestämmelse i direktivet måste rättshjälpslagen kompletteras så att den rättshjälpsökande kan visa att han eller hon trots sina disponibla medel har ett ekonomiskt behov av rättshjälp på grund av skillnader i levnadskostnaderna mellan Finland och hemviststaten eller den stat som han eller hon är bosatt i. Meningen är att detta skall inskrivas i paragrafen som ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom.

Bestämmelsen kommer att gälla de situationer där en person har sådana disponibla medel som innebär att han eller hon inte alls skulle beviljas rättshjälp om han eller hon bodde i Finland eller att han eller hon skulle få rättshjälp med en viss självriskandel. I dessa fall kan personen i fråga presentera en utredning över sin ekonomiska situation och visa att hans eller hennes nödvändiga utgifter är så stora på grund av de faktiska levnadskostnaderna att de disponibla medlen i verkligheten är mindre än vad de skulle vara om

han eller hon bodde i Finland. Enligt direktivet har därför en sådan person rätt att erhålla rättshjälp inom större ekonomiska ramar än en i Finland bosatt person med motsvarande inkomstnivå.

I praktiken betyder denna bestämmelse att det anses att en person de facto har mindre disponibla medel än de disponibla medel som har fastställts med tanke på personer bosatta i Finland. Förmånen kan alltså innebära att självriskandelen blir mindre än för en i Finland bosatt person med motsvarande inkomster. Också en sådan person kan beviljas rättshjälp som bedöms ha så mycket disponibla medel att han eller hon inte skulle beviljas någon rättshjälp alls, om han eller hon bodde i Finland.

Bestämmelsen kommer att bli tillämplig relativt sällan, eftersom levnadskostnaderna i Finland är rätt höga i ett internationellt perspektiv. Det kan därför antas att vi kommer att få endast ett fåtal sådana rättshjälpssökande där levnadskostnaderna är högre i deras hemland än vad som är fallet här hos oss.

En rättshjälpssökande skall lägga fram en skriftlig utredning enligt 19 § i rättshjälpförordningen för att visa att han eller hon har behov av rättshjälp på grund av skillnader i levnadskostnaderna. Justitieministeriet kan vid behov lämna anvisningar om hur man skall fastställa att levnadskostnaderna håller en högre nivå i den sökandes hemviststat eller den stat där han eller hon bor.

Också i denna bestämmelse skall personer som bor i ett EU-land och personer som bor i ett EES-land behandlas lika.

Tillämpningen av bestämmelsen om att en rättsskydds försäkring har företräde framom rättshjälp, dvs. det nuvarande 3 mom. som blir 4 mom., påverkas inte av det nya 3 mom.

4 §. *Förmåner som ingår i rättshjälp.* I artikel 9.1 och 9.2 i direktivet föreskrivs att rättshjälp skall fortsätta när en sådan dom verkställs som har meddelats till rättshjälpstagarens fördel. Som det redan påpekats i avsnitt 2.2.3 är det meningen att rättshjälp skall beviljas enligt direktivet fram till dess att domen faktiskt har verkställts. Rättshjälp fortsätter alltså och täcker för det första kostnaderna för verkställigheten av domen i den medlemsstat där domstolen är belägen (punkt 1). I Finland är det fråga om utsök-

ningsavgifter och verkställighetskostnader.

En jämförelse mellan artiklarna 3 och 9 i direktivet visar att under verkställighetsfasen innebär rättshjälp enligt direktivet närmast befrielse från direkta kostnader under verkställigheten, t.ex. verkställighetsavgifter till myndigheterna. Minimirätten till biträde begränsas enligt direktivet till själva rättegångsfasen. Inte heller i Finland fortsätter förordnandet av biträde, som avser rättegången, under verkställighetsfasen som sådant.

I den sista meningen i 4 § 4 mom. rättshjälpsslagen begränsas befrielsen från utsökningsavgift och kostnader som omfattas av rättshjälp till att gälla endast det första utsökningsförsöket i sådana fall där det första försöket inte lett till resultat till följd av gäldenärens medellöshet. Bestämmelsen strider mot nämnda bestämmelse i direktivet och bör utgå. Därmed fortsätter rättshjälp att omfatta befrielse från utsökningsavgiften och olika kostnader under hela verkställigheten, oberoende av antalet verkställighetsförsök.

Det är inte motiverat att begränsa den nämnda förmånen till att gälla endast gränsöverskridande tvister. Samma befrielse från kostnaderna för utsökning bör omfatta även upprepade verkställighetsförsök som gäller avgöranden i nationella angelägenheter. En annan reglering skulle leda till ojämlikhet och praktiska tillämpningssvårigheter. Att utsökningen är tidsbunden garanterar för sin del att utsökningen upphör i sinom tid. Som det påpekats i avsnitt 4.1 kommer de ekonomiska konsekvenserna av ändringarna att vara små.

Enligt artikel 9.2 skall en rättshjälpstagare som erhållit rättshjälp i den medlemsstat där den behöriga domstolen är belägen erhålla rättshjälp vid gränsöverskridande verkställighet i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där erkännande och verkställighet begärs.

Till följd av denna bestämmelse måste det föreskrivas att beviljandet av rättshjälp befriar, utan särskild ansökan, mottagaren från utsökningsavgift och andra kostnader på det sätt som avses i 4 mom., när en dom som meddelats i en annan EU-stat verkställs i Finland och den sökande har beviljats rättshjälp för behandlingen av saken. Meningen är att en bestämmelse om detta skall inskrivas i pa-

ragrafen som ett nytt 5 mom. Också i detta fall jämföras EES-länderna med EU-länderna. För att utsökning enligt en utländsk dom skall kunna ske i Finland måste domen vara verkställbar hos oss.

2. Närmare bestämmelser

I avsnitt 2.2.4 har det redan sagts att kapitel IV i direktivet innehåller förfaranderegler för översändandet av rättshjälpsansökningar från myndigheterna i en medlemsstat i unionen till en annan medlemsstat inom direktivets tillämpningsområde. Meningen är att de nationella bestämmelser som behövs för att genomföra detta skall tas in i den rättshjälpsförordning som statsrådet utfärdar med stöd av rättshjälpslagen. Det är fråga om tekniska bestämmelser om förfarandet vid samarbete mellan medlemsstaternas myndigheter.

Meningen är att i rättshjälpsförordningen ta in bestämmelser om de översändande och mottagande myndigheter i Finland som avses

i direktivet, om översättning av och kostnadsfrihet för ansökningar som skall översändas till en annan medlemsstat, om tidsfristen för översändandet, om möjligheterna att vägra översända ansökningar i vissa fall och om att också rättshjälpsansökningar som är avfattade på engelska skall tas emot i Finland.

3. Ikraftträdande

Enligt artikel 21 skall direktivet införlivas med nationell lagstiftning senast den 30 november 2004, med undantag för artikel 3.2 a. De ändringar som föreslås i denna proposition bygger på de direktivbestämmelser som skall införlivas med nationell lagstiftning senast vid denna tidpunkt. Därför förelås lagen träda i kraft senast den 30 november 2004.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av rättshjälpslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättshjälpslagen av den 5 april 2002 (257/2002) 2 § 1 mom. och 4 § 4 mom. samt
fogas till 3 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., och till 4 § ett nytt
5 mom. som följer:

2 §

Vem som har rätt till rättshjälp

Rättshjälp beviljas personer med hemkommun i Finland samt personer som har hemvist eller är bosatta i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

lingen av ärendet på grund av att levnads-
kostnaderna är högre än i Finland i den med-
lemsstat inom Europeiska unionen eller i den
stat inom Europeiska ekonomiska samarbets-
området där den sökande har hemvist eller är
bosatt.

4 §

Förmåner som ingår i rättshjälp

Beviljandet av rättshjälp befriar dessutom
mottagaren av förmånen från skyldigheten att
till staten betala utskökningsavgifter som för-
anleds av verkställigheten av en dom eller ett
beslut och kostnader som skall tas ut i för-
skott. Alla nödvändiga verkställighetskostna-
der betalas av statens medel, om de inte kan
drivas in hos motparten.

3 §

De ekonomiska förutsättningarna för rätts- hjälp

En sökande beviljas rättshjälp utan hinder
av de gränsvärden som gäller för disponibla
medel, om sökanden visar att han eller hon
inte kan svara för kostnaderna för behand-

Beviljandet av rättshjälp i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet medför så som anges i 4 mom. be- frielse från utsokningsavgifter och kostnader, om domen verkställs i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 1 oktober 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Minister Leena Luhtanen

Lag**om ändring av rättshjälpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättshjälpslagen av den 5 april 2002 (257/2002) 2 § 1 mom. och 4 § 4 mom. samt
fogas till 3 § ett nytt 3 mom., varvid det nuvarande 3 mom. blir 4 mom., och till 4 § ett nytt
5 mom. som följer:

Gällande lydelse

2 §

Vem som har rätt till rättshjälp

Rättshjälp beviljas personer med hemkommun i Finland samt personer som är medborgare i en stat inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som arbetar eller söker arbete i Finland i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 1612/68 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapens område och avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

3 §

*De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp**Föreslagen lydelse*

2 §

Vem som har rätt till rättshjälp

Rättshjälp beviljas personer med hemkommun i Finland samt personer som *har hemvist eller är bosatta i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.*

3 §

De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp

En sökande beviljas rättshjälp utan hinder av de gränsvärden som gäller för disponibla medel, om sökanden visar att han eller hon inte kan svara för kostnaderna för behandlingen av ärendet på grund av att levnads-kostnaderna är högre än i Finland i den medlemsstat inom Europeiska unionen eller i den stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet där den sökande har hemvist eller är bosatt.

Gällande lydelse

Rättshjälp beviljas inte om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som omfattar det som saken gäller. I ett ärende som behandlas i domstol kan rättshjälp dock beviljas till den del kostnaderna överstiger det maximalbelopp för ersättningen som i försäkringsavtalet fastställts som övre gräns för försäkringsbolagets ersättningsskyldighet, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. I rättshjälpbeslutet skall fastställas ett maximumantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Om sökanden på basis av sin ekonomiska ställning har rätt till kostnadsfri rättshjälp, kan rättshjälp dock även beviljas för att täcka försäkringens självriskandel.

Föreslagen lydelse

Rättshjälp beviljas inte om sökanden har en rättsskyddsförsäkring som omfattar det som saken gäller. I ett ärende som behandlas i domstol kan rättshjälp dock beviljas till den del kostnaderna överstiger det maximalbelopp för ersättningen som i försäkringsavtalet fastställts som övre gräns för försäkringsbolagets ersättningsskyldighet, om det finns särskilda skäl till det med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. I rättshjälpbeslutet skall fastställas ett maximumantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Om sökanden på basis av sin ekonomiska ställning har rätt till kostnadsfri rättshjälp, kan rättshjälp dock även beviljas för att täcka försäkringens självriskandel.

4 §

Förmåner som ingår i rättshjälp

Beviljandet av rättshjälp befriar dessutom mottagaren av förmånen från skyldigheten att betala sådana utökningsavgifter som föranleds av verkställigheten av domen eller beslutet och som skall betalas till staten samt kostnader som skall tas ut i förskott. Alla nödvändiga verkställighetskostnader betalas av statens medel, om de inte kan drivas in hos motparten. *Bestämmelserna i detta moment gäller dock inte ett förnyat utökningsförfarande till den del ett tidigare utökningsförsök har förfallit till följd av gäldenärens medellöshet.*

Beviljandet av rättshjälp befriar dessutom mottagaren av förmånen från skyldigheten att *till staten* betala utökningsavgifter som föranleds av verkställigheten av en dom eller ett beslut och kostnader som skall tas ut i förskott. Alla nödvändiga verkställighetskostnader betalas av statens medel, om de inte kan drivas in hos motparten.

Beviljandet av rättshjälp i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet medför så som anges i 4 mom. befrielse från utökningsavgifter och kostnader, om domen verkställs i Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .
